

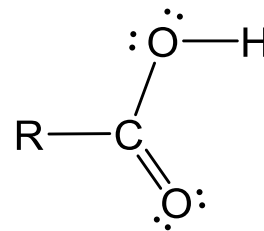

Kapittel 20

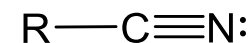
Karboksylsyrer og nitriler

Karboksylsyrer og nitriler

- Viktige stoffklasser
  - Syrer er utgangsstoff for
    - Estere
    - Nitriler
    - Syreklorider
    - Amider
- Navnsetting
- Struktur og egenskaper
  - Syrestyrker
- Fremstilling av karboksylsyrer
- Reaksjoner til karboksylsyrer

karboksylsyre

nitril

Navnsetting

Karboksylsyrer

- Lokaliser den lengste kjeden med karboksylysyregruppen
  - I navnsettingssammenheng høyeste prioritet av alle grupper vi har omtalt systematisk til nå
  - Alle andre funksjonelle grupper angis som substituent
- Karbonyl-C er pr.definisjon posisjon 1
  - Etterstavelse -ansyre
- Sykliske karboksylsyrer angis som substituent på ringen
  - -karboksylysyre
- Veldig mange syrer omtales med trivialnavn
  - Ofte avledet fra materiale syrene er isolert fra

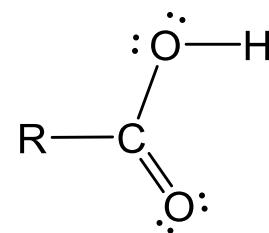
Nitriler

- Enkle nitriler angis ved å legge til **-nitril** etter hydrokarbonets navn; nitril-C er posisjon nr. 1
- Trivialnavn ofte avledet fra karboksylysyras trivialnavn
- Som substituent: **cyano-**

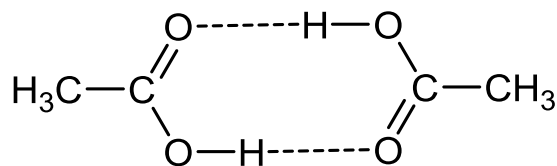
Karboksylsyregruppen: Struktur og egenskaper

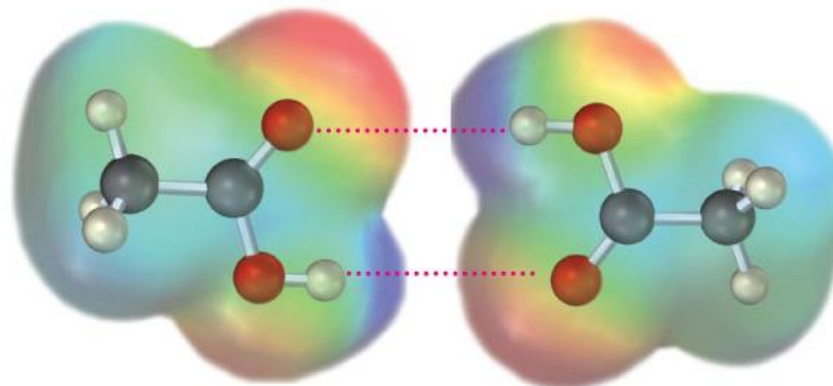
- Geometri
  - sp^2 hybridisert C-atom
  - sp^2 hybridisert C=O-atom
  - sp^3 hybridisert C-O-atom
  - Plan struktur, 120° bindingsvinkler
- Elektroniske egenskaper
  - Polar gruppe
  - Hydrogenbindende
  - Hydrogenbundne dimerer i flytende og fast fase – høye kokepunkt

karboksylsyre

Hydrogenbundet dimer av
eddiksyre

Karboksylsyrers syreegenskaper

“Henderson-Hasselbalchs ligning”
= “bufferligningen”

$$\bullet \quad pK_a = -\log K_a = -\log \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA]} \quad \text{og} \quad \log \frac{[A^-]}{[HA]} = \text{pH} - pK_a$$

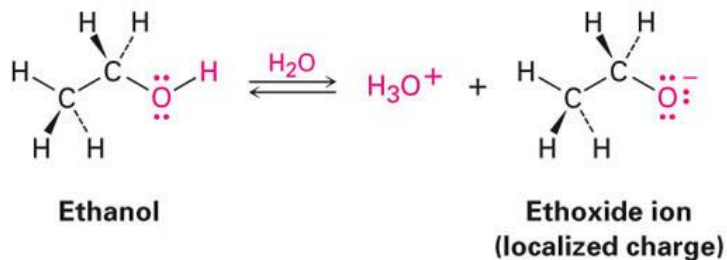
– En sterk syre har lav pK_a , en svak syre har høy pK_a

• Eksempler på pK_a -verdier:

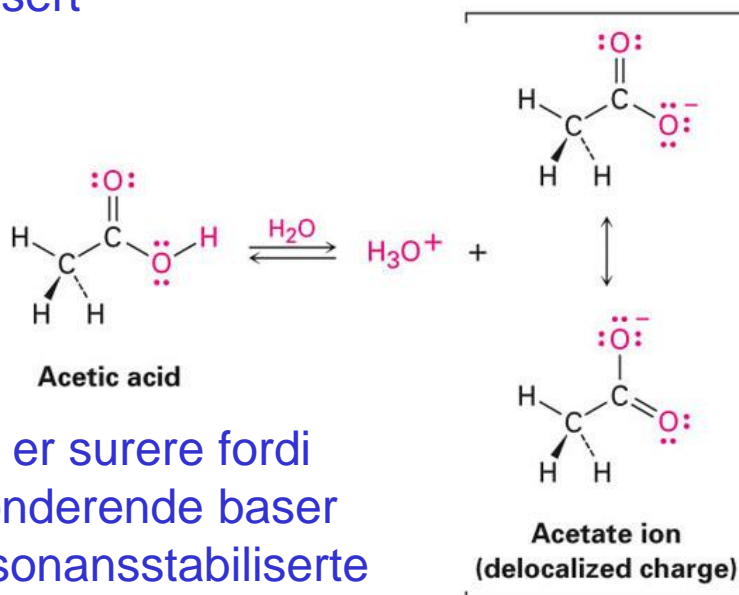
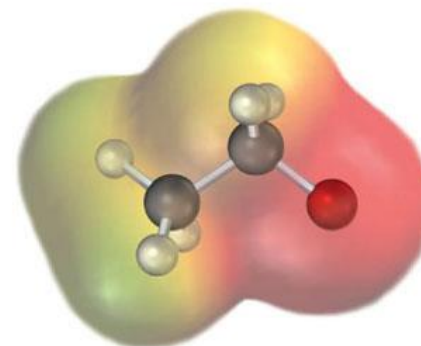
– $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$	16.0	(alkohol)
– $\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$	9.9	(fenol)
– CH_3COOH	4.8	(karboksylsyre)
– $\text{C}_6\text{H}_5\text{COOH}$	4.2	(karboksylsyre)
– HOCH_2COOH	3.8	(karboksylsyre)
– CF_3COOH	0.2	(karboksylsyre)

*Induktive effekter og
resonanseffekter
påvirker syrestyrkene*

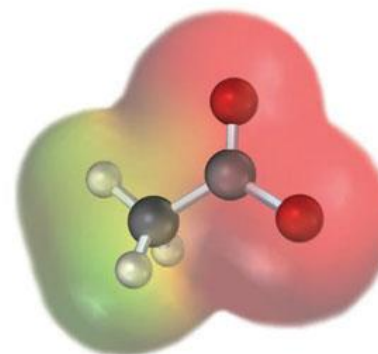
Alkohol sammenlignet med karboksylsyre

Alkoholatanionet er ikke resonansstabilisert

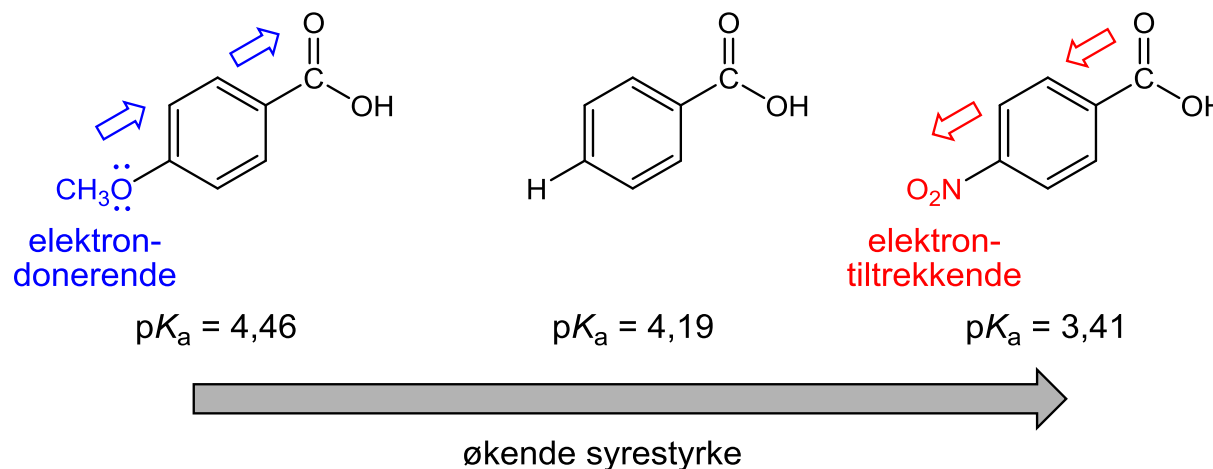
Karboksylsyrer er surere fordi deres korresponderende baser (anioner) er resonansstabiliserte

Syrestyrken påvirkes av substituenten

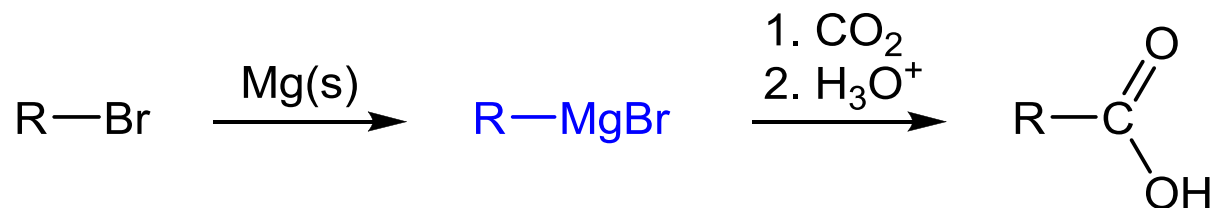

- Elektrontiltrekkende substituenten
  - Øker syrestyrken (reduserer pK_a -verdien)
  - Stabiliserer den korresponderende basen (anionet)
- Elektrondonerende substituenten
  - Reduserer syrestyrken (øker pK_a -verdien)
  - Destabiliserer den korresponderende basen (anionet)

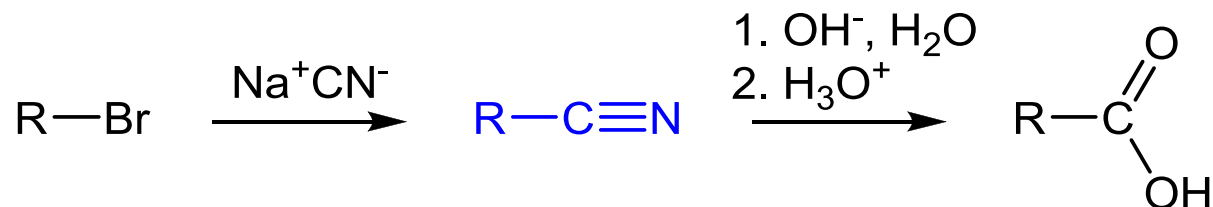

Fremstilling av karboksylsyrer

- Kjent fra før
  - Oksidasjon av sidekjeder på aromater med KMnO_4
  - Oksidasjon av primær alkohol
  - Oksidasjon av aldehyd
- Nye metoder
  - Karboksylering av Grignard-reagenser

- Hydrolyse av nitriler

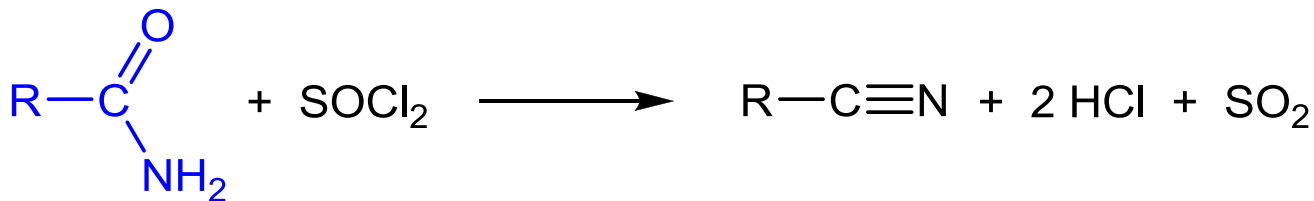

Fremstilling av nitriler

- Kjent fra før
  - Nukleofil substitusjon (S_N2) på alkylhalider

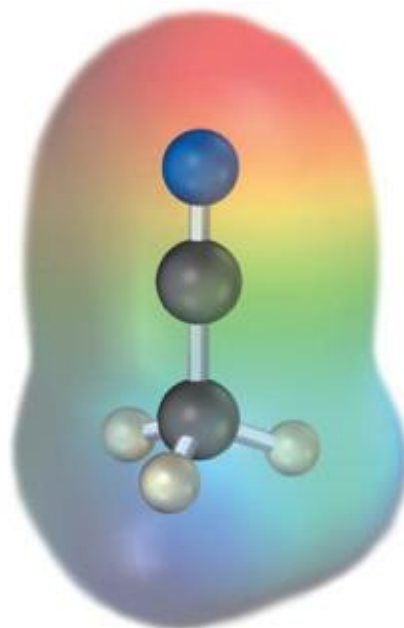
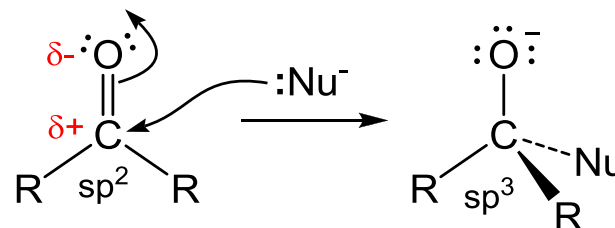
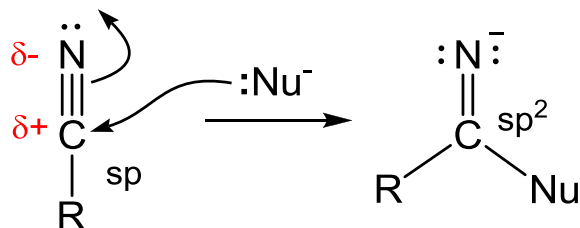

- Ny metode
  - Dehydratisering (vannavspalting) av primære amider

Nitrilers egenskaper

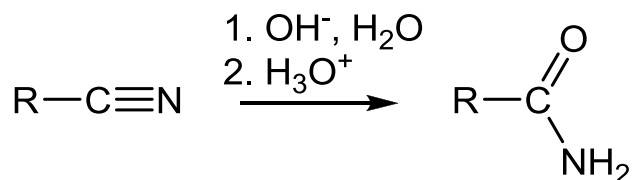
- Beslektet med karbonylgruppen

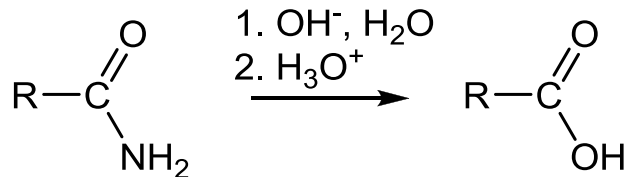
Nitrilers reaksjoner

Nukleofilt angrep på det elektrophile nitril-karbonet

- Hydrolyse (katalysert av syre eller base) gir primært amid...

- ...og deretter, ved høyere temperaturer, karboksylsyre

- Reduksjon av nitril med LiAlH_4 gir primært amin

